

Кульша А.Є., бакалавр
Київський національний
університет технологій та дизайну
Кремень О.І., к. е. н., доцент
Київський національний
університет технологій та дизайну

РОЗВИТОК РИНКУ ФАКТОРИНГОВИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

В умовах економічної нестабільності досить часто у суб'єктів господарювання виникає проблема неплатежів, а пов'язані з ними збільшення обсягів заборгованості негативно впливають на їх ліквідність та фінансову стійкість, а також сприяють підвищенню ризиків фінансових втрат. Сьогодні одним із ефективних інструментів швидкого отримання заборгованих платежів є факторинг, адже використання комплексу послуг факторингових компаній для суб'єктів господарювання забезпечує доступ до джерел фінансування та можливість розвитку бізнесу, а також скорочення витрат з обліку продажів, обслуговування та своєчасного інкасування дебіторської заборгованості.

Існує безліч підходів щодо тлумачення поняття факторингу як економічної категорії, однак найглибше його сутність розкривається у наступному визначенні: факторинг – це вид фінансово-комісійних операцій, у процесі здійснення яких клієнт переуступає дебіторську заборгованість банку чи факторинговій компанії з метою негайного отримання більшої частини платежу та прискорення оборотності коштів у розрахунках, містить елементи кредитування, адміністрування, та контролю дебіторської заборгованості, а також страхування ризиків за відповідну винагороду.

Правові межі та контроль збалансування інтересів сторін у процесі факторингових операцій були встановлені у 1988 році Конвенцією УНІДРУА з міжнародних факторингових операцій (UNIDROIT Convention on International Factoring, 1988). Ця конвенція законодавчо закріпила тлумачення факторингу як комплексу торгово-фінансових послуг, що включає фінансування постачальника, ведення рахунків та інкасування дебіторської заборгованості і захист від неплатежу з боку боржників [1].

Лідерами ринку факторингових послуг в Україні є банківські та фінансові компанії. Статистичні дані Національного банку України свідчать про те, що факторингові операції набувають подальшого розвитку, зокрема, станом на 31.03.2020 р. 664 фінансові компанії мають діючі ліцензії, які дають право надавати послуги з факторингу. Протягом I кварталу 2020 року фінансові компанії уклали 16264 договори факторингу на загальну суму 21992,2 млн. грн., виконали 6026 договорів. Діючими на кінець I кварталу 2020 року залишилося 38555 договорів факторингу [2].

Надання послуг факторингу фінансовими компаніями України наведено в табл. 1.

Таблиця 1 - Обсяг послуг факторингу, наданих фінансовими компаніями в Україні за 2017-2020 рр.

Квартал року	Рік							
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
	Кількість договорів факторингу, од.				Вартість договорів факторингу, млн. грн.			
1	6087	6629	7042	16564	5614,0	5161,9	10078,5	21992,2
2	6751	7386	7665	-	7150,8	8852,0	13891,8	-
3	8252	7365	8626	-	9630,5	14075,0	13768,4	-
4	7958	7644	8031	-	8968,1	20015,7	18730,7	-
ВСЬОГО	29048	29024	31364	16564	31363,4	48104,6	56469,4	-

Складено авторами на основі [2]

Аналіз характерних ознак факторингу показує, що він має принципову відмінність від інших фінансових послуг та значну кількість переваг у порівнянні з ними, відтак, перевагами використання факторингу для покупця є: вигідніші умови оплати, які не потребують відволікання грошових коштів у разі передоплати, а також збільшення купівельної спроможності.

До основних конкурентних переваг факторингу для постачальників належать: отримання додаткового фінансування; зростання товарообігу та додаткового прибутку внаслідок збільшення обсягів продажу; зміцнення ринкових позицій; захист від втрати клієнтів внаслідок відтермінування платежу; захист від втрат у випадку несплати боргу дебіторами; економія на витратах, пов'язаних з банківським кредитуванням; відсутність застави.

Перевагами факторингу для банку (фактора) є : можливість отримання додаткових джерел доходів; покращення ділової активності з клієнтами; додаткова можливість розширення клієнтської бази за рахунок залучення на обслуговування платоспроможних покупців (дебіторів) постачальника.

Водночас, сьогодні недоліком факторингу є його вартість, яка на 2-3% вища від вартості короткострокового кредиту, пов'язаного із підвищеними ризиками та відсутністю застави. Водночас, розмір авансового платежу не відображається в балансі підприємства як заборгованість і як наслідок, покращує показники ліквідності підприємства. Отже, підвищену вартість факторингу слід розглядати не тільки як плату за фінансування, а й як плату за комплекс додаткових послуг та переваг.

Сьогодні факторинг є перспективним фінансовим інструментом забезпечення реального сектору економіки. Результати дослідження вітчизняного ринку факторингових послуг в контексті його розвитку вказують на необхідність вирішення таких проблем : зниження вартості й підвищення якості послуги факторингу; забезпечення відповідності факторингового обслуговування запитам їх споживачів; збалансування фінансових інтересів банків та клієнтів у процесі факторингу; забезпечення доступу факторів до дешевих банківських кредитів та підвищення ефективності управління послугою факторингу.

Література

1. Конвенція УНІДРУА про міжнародний факторинг про міжнародний факторинг (Оттава, 28 травня 1988 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_210#Text (дата звернення 19.03.2021).

2. Інформація про стан і розвиток фінансових компаній, лізингодавців та ломбардів України : матеріали Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/FK/FK_I_kv_2020.pdf (дата звернення 19.03.2021).

3. Пальчук О.І. Факторинг на ринку фінансових послуг: монографія. Київ, 2011. 164 с. URL : <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/3182> (дата звернення 20.03.2021).